

Конституція (Основний закон) Естонської Республіки

Прийнята 28.06.1992 року

RT 1992, 26, 349

набуття чинності 03.07.1992 року

Зміни внесені наступними нормативно-правовими актами

Прийняття	Публікація	Набрання чинності
25.02.2003 р.	RT 2003, 29, 174	17.10.2005 р.
05.10.2003 р.	RT I 2003, 64, 429	06.01.2004 р.
12.04.2007 р.	RT I 2007, 33, 210	21.07.2007 р.
13.04.2011 р.	RT I, 27.04.2011, 1	22.07.2011 р.
06.05.2015 р.	RT I, 15.05.2015, 1	13.08.2015 р.

Народ Естонії, висловлюючи непохитну віру та тверду волю зміцнювати та розвивати державу, яка створена за непереборним правом державного самовизначення народу Естонії та проголошена 24 лютого 1918 року,

яка заснована на свободі, справедливості та праві,

який є для захисту внутрішнього та зовнішнього миру та для нинішнього та майбутніх поколінь у їх соціальному прогресі та загальному благо,

яка повинна забезпечити збереження естонської нації, мови та культури протягом століть -

на основі статті 1 Конституції, яка набула чинності в 1938 році, народ Естонії на референдумі 28 червня 1992 року прийняв наступну Конституцію.

[RT I 2007, 33, 210 - в силі з 21.07.2007 р.]

Глава I.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Естонія – самостійна та незалежна демократична республіка, де носієм верховної влади є народ.

Самостійність та незалежність Естонії неперехідні та невід'ємні.

Стаття 2. Територія, територіальні води та повітряний простір естонської держави є єдиним і неподільним цілим.

За своїм державним устроєм Естонія є унітарною державою, адміністративно-територіальний поділ якої встановлюється законом.

Стаття 3. Державна влада здійснюється тільки на основі Конституції та узгоджених з нею законів. Загальновизнані принципи та норми міжнародного права є невід'ємною частиною правової системи Естонії.

Закони публікуються в установленому порядку. Обов'язковими до виконання можуть бути лише опубліковані закони.

Стаття 4. Діяльність Рійгікогу (парламенту), Президента Республіки, Уряду Республіки та судів здійснюється за принципом поділу та збалансованості влади.

Стаття 5. Корисні копалини та природні ресурси Естонії є національним багатством, користуватися яким слід дбайливо.

Стаття 6. Державною мовою Естонії є естонська мова.

Стаття 7. Національні кольори Естонії - синій, чорний і білий. Форма державного прапора і герба встановлюється законом.

Глава II.

ОСНОВНІ ПРАВА, СВОБОДИ ТА ОБОВ'ЯЗКИ

Стаття 8. Кожна дитина, один із батьків якої є громадянином Естонії, має право на громадянство Естонії за народженням.

Кожен, хто втратив громадянство Естонії до повноліття, має право на його відновлення.

Ніхто не може бути позбавлений громадянства Естонії, набутого за народженням.

Ніхто не може бути позбавлений громадянства Естонії за свої переконання.

Умови та порядок отримання, втрати та відновлення громадянства Естонії встановлюються Законом про громадянство.

Стаття 9. Перелічені в Конституції права, свободи та обов'язки всіх і кожного однаково поширюються як на громадян Естонії, так і на громадян іноземних держав та осіб без громадянства, які перебувають в Естонії.

Перелічені в Конституції права, свободи та обов'язки поширюються на юридичних осіб настільки, наскільки це узгоджується із загальними цілями юридичних осіб та сутністю таких прав, свобод та обов'язків.

Стаття 10. Перелічені в цьому розділі права, свободи та обов'язки не виключають інших прав, свобод та обов'язків, що випливають із змісту Конституції або узгоджуються з ним та відповідають принципам людської гідності, а також соціальної та демократичної правової держави.

Стаття 11. Права та свободи можуть бути обмежені лише відповідно до Конституції. Ці обмеження повинні бути необхідні в демократичному суспільстві і не можуть спотворювати сутність прав і свобод, що обмежуються.

Стаття 12. Усі рівні перед законом. Ніхто не може бути підданий дискримінації через свою національну та расову приналежність, колір шкіри, статі, мови, походження, віросповідання, політичні або інші переконання, а також майнове і соціальне становище або за іншими обставинами. Розпалювання національної, расової, релігійної чи політичної ненависті, насильства та дискримінації забороняється та карається за законом. Також заборонено та карається за законом розпалювання ненависті, насильства та дискримінації між верствами суспільства.

Стаття 13. Кожен має право на захист з боку держави та закону. Естонська держава також захищає своїх громадян у іноземних державах.

Закон захищає кожного від свавілля державної влади.

Стаття 14. Забезпечення права і свободи є обов'язком законодавчої, виконавчої та судової влади, а також органів місцевого самоврядування.

Стаття 15. Кожен має право звернутися до суду у разі порушення своїх прав та свобод. Кожен може при розгляді своєї судової справи вимагати визнання будь-якого закону, іншого правового акта або дії, що стосується цієї справи, не відповідним Конституції.

Суд дотримується Конституції та визнає такими, що не відповідають Конституції, будь-який закон, інший правовий акт або дію, якими порушуються встановлені Конституцією права і свободи, або які іншим чином суперечать Конституції.

Стаття 16. Кожен має право на життя. Це право захищається законом. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя.

Стаття 17. Забороняється ганьбити честь і добре ім'я будь-кого.

Стаття 18. Ні до кого не можуть бути застосовані тортури, жорстоке чи принижує гідність поводження чи покарання.

Ніхто проти його волі не може бути підданий ні медичним, ні науковим експериментам.

Стаття 19. Кожен має право на свободу самовираження.

Користуючись своїми правами і свободами та виконуючи обов'язки, кожен зобов'язаний поважати та враховувати права та свободи інших людей, а також дотримуватись законів.

Стаття 20. Кожен має право на свободу та недоторканність особистості.

Позбавлення волі допустиме лише у випадках та в порядку, встановлених законом:

- 1) для виконання обвинувального вироку або арешту за призначенням суду;
- 2) у разі невиконання розпорядження суду або для забезпечення виконання обов'язку, встановленого законом;
- 3) для запобігання вчиненню злочину або адміністративного правопорушення, для доставлення особи, обґрунтовано підозрюваної у такому правопорушенні, до компетентного державного органу або для запобігання його спробі втекти;
- 4) для встановлення виховного нагляду над неповнолітньою особою або для доставлення її до компетентного державного органу для вирішення питання про встановлення такого нагляду;
- 5) для затримання інфекційного хворого, душевнохворого, алкоголіка або наркомана, якщо він становить небезпеку для самого себе чи оточуючих;
- 6) для припинення незаконного перебування в Естонії та видворення особи з Естонії або видачі її іноземній державі.

Ніхто не може бути позбавлений волі лише на тій підставі, що він не в змозі виконати будь-який договірний обов'язок.

Стаття 21. Кожному, хто був позбавлений волі, негайно повідомляються зрозумілою йому мовою та зрозумілим йому способом причина позбавлення волі та його права, а також надається можливість повідомити про позбавлення волі своїм близьким. Підозрюваному у скоєнні злочину також негайно надається можливість обрати собі захисника та зустрітися з ним. Право підозрюваного у скоєнні злочину повідомити своїм близьким про позбавлення волі може бути обмежено лише у випадках та в порядку, встановленому законом, з метою припинення злочину або на користь встановлення істини в ході провадження у кримінальній справі.

Ніхто не повинен утримуватися під вартою більше сорока восьми годин без відповідного дозволу суду. Про рішення суду заарештованому негайно повідомляється зрозумілою йому мовою та зрозумілим йому способом.

Стаття 22. Ніхто не може розглядатися як винний у скоєнні злочину до набрання чинності обвинувальним вироком суду щодо нього.

Ніхто не зобов'язаний доводити свою невинність під час провадження у кримінальній справі.

Ніхто не може бути примушений свідчити проти себе чи своїх близьких.

Стаття 23. Ніхто не може бути засуджений за діяння, якщо закон, який діяв на момент скоєння цього діяння, не визнає його злочином.

Ніхто не може бути засуджений до покарання тяжчого, ніж те, що могло бути призначене під час скоєння правопорушення. Якщо після скоєння правопорушення законом була встановлена м'якша міра покарання, то застосовується м'якша міра.

Ніхто не може бути відданий суду або покараний повторно за діяння, за вчинення якого він був остаточно засуджений або виправданий відповідно до закону.

Стаття 24. Ніхто не може проти його волі бути переведений з підсудності суду, визначеного для нього законом, до підсудності іншого суду.

Кожен має право бути присутнім при розгляді своєї судової справи.

Судові засідання є відкритими. У випадках та в порядку, встановлених законом, суд може оголосити своє засідання або його частину закритими з метою дотримання державної чи комерційної таємниці, захисту моральності чи сімейного та приватного життя людей, або якщо цього вимагають інтереси неповнолітнього, потерпілого чи правосуддя.

Рішення чи вирок суду оголошуються публічно, крім випадків, коли інтереси неповнолітнього, одного з подружжя чи потерпілого вимагають іншого.

Кожен має право в установленому законом порядку оскаржити винесені щодо нього рішення або вирок суду до суду вищої інстанції.

Стаття 25. Кожен має право на відшкодування моральної та матеріальної шкоди, протиправно завданої йому будь-ким.

Стаття 26. Кожен має право на недоторканність сімейного та приватного життя. Державні установи, органи місцевого самоврядування та їх посадові особи не мають права втручатися в чиясь сімейне та приватне життя інакше, як у випадках та в порядку, встановлених законом, з метою захисту здоров'я, моральності, громадського порядку або прав і свобод інших людей, з метою припинення злочину або затримання злочинця.

Стаття 27. Сім'я як основа збереження та примноження народу та як основа суспільства знаходиться під захистом з боку держави.

Подружжя має рівні права.

Батьки мають право і зобов'язані виховувати своїх дітей і піклуватися про них.

Закон встановлює захист батьків та дітей.

Сім'я зобов'язана піклуватися про своїх членів, які потребують допомоги.

Стаття 28. Кожен має право охорону здоров'я.

Громадянин Естонії має право на допомогу з боку держави за старістю, непрацездатністю, втратою годувальника та бідності. Види, розмір, умови та порядок одержання допомоги встановлюються законом. Якщо законом не встановлено інше, то це право нарівні з громадянами Естонії також мають громадяни іноземних держав і особи без громадянства, які перебувають в Естонії.

Держава заохочує добровільне піклування та піклування з боку самоврядувань.

Багатодітні сім'ї та люди з обмеженими фізичними та розумовими можливостями перебувають під особливою піклуванням з боку держави та органів місцевого самоврядування.

Стаття 29. Громадянин Естонії має право вільно вибрати собі вид занять, професію та місце роботи.

Законом можуть передбачатися умови та порядок користування цим правом. Якщо законом не встановлено інше, то це право нарівні з громадянами Естонії також мають громадяни іноземних держав і особи без громадянства, які перебувають в Естонії.

Ніхто проти його волі не може бути змушений працювати чи служити, за винятком служби у Силах оборони чи альтернативної служби, роботи з припинення поширення інфекційних захворювань, у разі стихійних лих та катастроф, а також роботи, яку на підставі закону та в установленому ним порядку зобов'язані виконувати засуджені особи.

Держава організує професійне навчання та надає допомогу у працевлаштуванні особам, які перебувають у пошуку роботи.

Держава здійснює контроль за умовами праці.

Участь працівників та роботодавців в об'єднаннях та спілках є добровільною. Об'єднання та спілки працівників та роботодавців можуть відстоювати свої права та законні інтереси не забороненими законом методами. Умови та порядок використання права на страйк встановлюються законом.

Порядок вирішення трудових спорів встановлюється законом.

Стаття 30. Посади у державних установах та органах місцевого самоврядування на підставі та в порядку, встановлених законом, заповнюються громадянами Естонії. Відповідно до закону ці посади, як виняток, також можуть обіймати громадяни іноземних держав та особи без громадянства.

Законом може бути обмежено право державних службовців деяких категорій займатися підприємництвом, входити до комерційних об'єднань (стаття 31), перебувати в партіях та входити до некомерційних об'єднань деяких видів (стаття 48).

Стаття 31. Громадяни Естонії мають право займатися підприємництвом та вступати у комерційні об'єднання та спілки. Законом можуть передбачатися умови та порядок користування цим правом.

Якщо законом не встановлено інше, то це право нарівні з громадянами Естонії також мають громадяни іноземних держав і особи без громадянства, які перебувають в Естонії.

Стаття 32. Власність кожного недоторканна і рівно захищена. Власність може бути відчужена без згоди власника лише у встановлених законом випадках та передбаченому законом порядку у спільних інтересах за справедливу та негайну компенсацію. Кожен, чиє майно було відчужено без його згоди, має право звернутися до суду та оскаржити відчуження майна, компенсацію чи його розмір.

Кожен має право вільно володіти, користуватися та розпоряджатися своєю власністю. Обмеження встановлюються законом. Власність не може використовуватися на шкоду загальним інтересам.

У загальних інтересах законом можуть бути встановлені види майна, які в Естонії можуть набувати у власність лише громадяни Естонії, юридичні особи деяких категорій, органи місцевого самоврядування чи Естонська держава.

Право успадкування гарантовано.

Стаття 33. Житло є недоторканим. Не допускається вторгнення в будь-чис житло, володіння або на робоче місце і проведення там обшуку, за винятком передбачених законом випадків та в установленому законом порядку з метою захисту громадського порядку, здоров'я або прав і свобод інших людей, для припинення злочину, затримання злочинця чи встановлення істини під час провадження у кримінальній справі.

Стаття 34. Кожен, хто перебуває в Естонії на законних підставах, має право на вільне пересування та вибір місця проживання. У встановлених законом випадках та передбаченому законом порядку право вільного пересування може бути обмежене з метою захисту прав та свобод інших людей, на користь оборони держави, у випадках стихійних лих і катастроф, з метою припинення поширення інфекційних захворювань, для захисту природного середовища, запобігання бездоглядності неповнолітніх чи душевнохворих осіб, а також забезпечення провадження у кримінальній справі.

Стаття 35. Кожен має право залишити Естонію. Це право може бути обмежене у встановлених законом випадках та передбаченому законом порядку з метою забезпечення судового та досудового провадження та з метою виконання рішення або вироку суду.

Стаття 36. Жоден громадянин Естонії не може бути висланий з Естонії, і жодному її громадянину не можна перешкоджати оселитися в Естонії.

Жоден громадянин Естонії не може бути виданий іноземній державі, за винятком випадків, передбачених міжнародними договорами, та у порядку, встановленому відповідним договором та законом. Питання щодо видачі вирішує Уряд Республіки. Кожен, хто підлягає видачі, має право оскаржити видачу в суді Естонії.

Кожен естонець має право оселитися в Естонії.

Стаття 37. Кожен має право на освіту. Навчання дітей шкільного віку є обов'язковим у межах, встановлених законом, та проводиться у державних та муніципальних загальноосвітніх школах без плати за навчання.

Для забезпечення доступності освіти держава та органи місцевого самоврядування утримують необхідну кількість навчальних закладів. На підставі закону також дозволяється відкривати та утримувати інші навчальні заклади, у тому числі приватні школи.

При виборі освіти дітей вирішальне слово залишається за батьками.

Кожен має право навчатися естонською мовою. Мову навчання у навчальному закладі для національної меншини обирає навчальний заклад.

Держава здійснює нагляд за системою освіти.

Стаття 38. Наука, мистецтво та навчання їм є вільними.

Університети та наукові установи мають автономію в межах, встановлених законом.

Стаття 39. Автор має невідчужуване право на свою творчість. Авторські права охороняються державою.

Стаття 40. Кожен має свободу совісті, віросповідання та думки.

Приналежність до церкви та релігійних громад є вільною. Державної церкви немає.

Кожен вільний один чи разом з іншими, публічно чи приватно здійснювати релігійні обряди, якщо це не завдає шкоди суспільному порядку, здоров'ю чи моральності.

Стаття 41. Кожен має право зберігати вірність своїм думкам та переконанням. Нікого не можна змушувати їх змінити.

Переконання людини що не можуть бути виправданням правопорушення.

Ніхто не може бути притягнутий до юридичної відповідальності за переконання.

Стаття 42. Державні установи, органи місцевого самоврядування та їх посадові особи не мають права збирати або зберігати відомості про переконання громадянина Естонії проти волі останнього.

Стаття 43. Кожен має право на таємницю повідомлень, що передаються йому або ним самим поштою, телеграфом, телефоном чи іншим загальноживим способом. Винятки допускаються з дозволу суду з метою припинення злочину або встановлення істини в ході провадження у кримінальних справах у встановлених законом випадках та порядку.

Стаття 44. Кожен має право вільно отримувати інформацію, яка розповсюджується для загального користування.

Усі державні установи, органи місцевого самоврядування та їх посадові особи зобов'язані в установленому законом порядку надавати громадянину Естонії на його вимогу інформацію про свою діяльність, за винятком даних, видача яких заборонена законом, а також даних, призначених виключно для внутрішнього відомчого користування.

Громадянин Естонії має право у встановленому законом порядку ознайомитися з даними про нього, які зберігаються у державних установах та органах місцевого самоврядування, а також державних та муніципальних архівах. На підставі закону це право може бути обмежене з метою захисту прав і свобод інших людей та таємниці походження дитини, а також на користь припинення злочину, затримання злочинця або встановлення істини в ході провадження у кримінальній справі.

Якщо законом не встановлено інше, то правами, зазначеними у другій та третій частинах цієї статті, нарівні з громадянами Естонії також мають громадяни іноземних держав та особи без громадянства, які перебувають в Естонії.

Стаття 45. Кожен має право вільно поширювати ідеї, думки, переконання та іншу інформацію в усному, друкованому та образотворчому вигляді чи іншим способом. Це право може бути обмежено законом з метою охорони громадського порядку, моральності, права і свободи, здоров'я, честі та доброго імені інших людей. Крім того, це право може бути обмежене законом стосовно державних і муніципальних службовців з метою захисту державної або комерційної таємниці, що стала їм відомою в силу службового становища, або інформації, отриманої ними в конфіденційному порядку, а також з метою захисту сімейного та приватного життя інших людей та в інтересах правосуддя.

Цензури немає.

Стаття 46. Кожен має право звертатися з меморандумами та заявами до державних установ, органів місцевого самоврядування та до їх посадових осіб. Порядок надання відповіді встановлюється законом.

Стаття 47. Усі мають право без попереднього дозволу мирно збиратися та проводити збори. Це право може бути обмежене у встановлених законом випадках та порядку з метою забезпечення державної безпеки, громадського порядку, моральності, безпеки дорожнього руху та учасників зборів, а також для припинення поширення інфекційних захворювань.

Стаття 48. Кожен має право вступати в некомерційні товариства та спілки. У партіях можуть перебувати лише громадяни Естонії.

Для створення товариств та спілок, які мають у своєму розпорядженні зброю, а також воєнізованих товариств та спілок, що практикують військову підготовку, потрібен попередній дозвіл, умови та порядок видачі якого встановлюються законом.

Забороняються товариства, спілки та партії, цілі чи діяльність яких спрямовані на насильницьку зміну конституційного ладу Естонії або іншим чином вступають у суперечність із законом, що встановлює кримінальну відповідальність.

Лише суд має право припинити або зупинити діяльність товариства, спілки чи партії за скоєння правопорушення, а також накладати на них штраф.

Стаття 49. Кожен має право зберігати свою національну належність.

Стаття 50. Національні меншини мають право створювати установи самоврядування на користь національної культури на умовах та в порядку, встановленому Законом про культурну автономію національних меншин.

Стаття 51. Кожен має право звертатися до державних установ, органів місцевого самоврядування та до їх посадових осіб естонською мовою та отримувати відповіді естонською мовою.

У регіонах, де не менше половини постійних жителів належать до національної меншини, кожен має право отримувати відповіді від державних установ, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб також мовою цієї національної меншини.

Стаття 52. Діловодство у державних установах та органах місцевого самоврядування ведеться естонською мовою.

У регіонах, де естонська мова не є мовою більшості населення, органи місцевого самоврядування можуть у встановленому законом обсязі та порядку вести внутрішнє діловодство мовою більшості постійного населення цих регіонів.

Використання іноземних мов, у тому числі мов національних меншин, у державних установах та в судовому та досудовому провадженні встановлюється законом.

Стаття 53. Кожен повинен дбайливо ставитися до життєвого та природного середовища та відшкодовувати збитки, завдані ним навколишньому середовищу. Порядок відшкодування збитків встановлюється законом.

Стаття 54. Обов'язок громадянина Естонії - бути вірним конституційному ладу та захищати незалежність Естонії.

Якщо не знайдеться інших засобів, то кожен громадянин Естонії має право з власної ініціативи чинити опір спробам насильницької зміни конституційного ладу.

Стаття 55. Громадяни інших держав та особи без громадянства, що перебувають в Естонії, зобов'язані дотримуватися конституційного ладу Естонії.

Глава III НАРОД

Стаття 56. Верховну державну владу здійснює народ через громадян, які мають право голосу:

- 1) шляхом виборів до парламенту (Рійгікогу);
- 2) шляхом референдуму (всенародного голосування).

Стаття 57. Право голосу мають громадяни Естонії, які досягли вісімнадцятирічного віку.

Громадяни Естонії, визнані судом недієздатними, не мають права голосу.

Стаття 58. Законом може бути обмежена участь у голосуванні громадян Естонії, які засуджені судом і відбувають покарання в місцях позбавлення волі.

Глава IV РІЙГІКОГУ

Стаття 59. Законодавча влада належить Рійгікогу.

Стаття 60. До складу Рійгікогу входить сто один парламентарій. Члени Рійгікогу обираються шляхом вільних виборів за принципом пропорційності. Вибори є загальними, рівними та прямими.

Голосування проводиться таємно.

Балотуватися в Рійгікогу може кожен громадянин Естонії, який має право голосу і досяг віку двадцяти одного року.

Чергові вибори в Рійгікогу проводяться в першу неділю березня на четвертий рік, що настає за попередніми виборами в Рійгікогу.

Позачергові вибори в Рійгікогу проводяться у випадках, передбачених статтями 89, 97, 105 та 119 Конституції, не раніше, ніж через двадцять, і не пізніше ніж через сорок днів після оголошення виборів.

Порядок виборів до Рійгікогу встановлюється Законом про вибори до Рійгікогу.

Стаття 61. Повноваження членів Рійгікогу розпочинаються з дня оголошення результатів виборів. З цього дня припиняються повноваження членів Рійгікогу попереднього скликання.

Перед тим, як приступити до виконання своїх обов'язків, член Рійгікогу складає посадову присягу на вірність Естонській Республіці та її конституційному устрою.

Стаття 62. Член Рійгікогу не пов'язаний мандатом і не несе юридичної відповідальності за голосування та політичні заяви в Рійгікогу чи його органах.

Стаття 63. Член Рійгікогу не має права обіймати жодну іншу державну посаду.

На період своїх повноважень член Рійгікогу звільняється з обов'язку проходити військову службу.

Стаття 64. Повноваження члена Рійгікогу припиняються при його призначенні членом Уряду Республіки та відновлюються при його звільненні з обов'язків члена уряду.

Повноваження члена Рійгікогу припиняються достроково:

- 1) при його вступі на якусь іншу державну посаду;
- 2) з набранням чинності обвинувальним вироком суду щодо нього;
- 3) у разі його виходу у відставку в установленому законом порядку;
- 4) якщо Державним судом буде встановлено його тривалу нездатність виконувати свої обов'язки;
- 5) у разі його смерті.

У разі зупинення або дострокового припинення повноважень члена Рійгікогу його місце у встановленому законом порядку займає резервний парламентар. Резервний парламентар має всі права та обов'язки члена Рійгікогу.

Із відновленням повноважень члена Рійгікогу повноваження резервного парламентаря припиняються.

Стаття 65. Рійгікогу:

- 1) приймає закони та рішення;
  - 2) вирішує питання проведення референдуму;
  - 3) обирає Президента Республіки відповідно до статті 79 Конституції;
  - 4) ратифікує та денонсує міжнародні договори відповідно до статті 121 Конституції;
  - 5) надає кандидату у прем'єр-міністри повноваження на формування Уряду Республіки;
  - 6) приймає державний бюджет та затверджує звіт про його виконання;
  - 7) призначає за пропозицією Президента Республіки на посаду голови Державного суду, голови ради Банку Естонії, державного контролера та канцлера юстиції;
- [RT I, 27.04.2011, 1 - в силі з 22.07.2011]
- 8) за пропозицією голови Державного суду призначає на посаду членів Державного суду;
  - 9) призначає членів ради Банку Естонії;
  - 10) за пропозицією Уряду Республіки приймає рішення про державні позики та прийняття державою інших майнових зобов'язань;
  - 11) виступає із заявами, деклараціями та зверненнями до народу Естонії, інших держав та міжнародних організацій;
  - 12) встановлює державні нагороди, військові та дипломатичні звання;
  - 13) приймає рішення про висловлення недовіри Уряду Республіки, прем'єр-міністру чи міністру;
  - 14) оголошує у державі надзвичайний стан відповідно до статті 129 Конституції;
  - 15) за пропозицією Президента Республіки оголошує військовий стан, мобілізацію та демобілізацію;
  - 16) вирішує інші питання життя держави, які Конституція не відносить до компетенції Президента Республіки, Уряду Республіки, інших державних органів чи органів місцевого самоврядування.

Стаття 66. Перше засідання Рійгікогу нового скликання проводиться у десятиденний термін від дня оголошення результатів виборів. Перше засідання Рійгікогу скликається Президентом Республіки.

Стаття 67. Чергові сесії Рійгікогу проводяться з другого понеділка січня по третій четвер червня та з другого понеділка вересня по третій четвер грудня.

Стаття 68. Позачергові сесії Рійгікогу скликаються головою Рійгікогу на пропозицію Президента Республіки, Уряду Республіки чи щонайменше однієї п'ятої складу Рійгікогу.

Стаття 69. Рійгікогу обирає з числа своїх членів голови Рійгікогу та двох заступників голови, які організують роботу Рійгікогу відповідно до Закону про регламент Рійгікогу та Закону про порядок роботи Рійгікогу.

Стаття 70. Правомочність Рійгікогу встановлюється Законом про регламент Рійгікогу. Позачергова сесія Рійгікогу є правочинною, якщо на ній присутні більше половини членів Рійгікогу.

Стаття 71. Рійгікогу утворює комісії.

Члени Рійгікогу мають право об'єднуватись у фракції.

Порядок утворення та права комісій та фракцій встановлюються Законом про регламент Рійгікогу.

Стаття 72. Засідання Рійгікогу є відкритими, якщо більшість Рійгікогу у дві третини голосів не вирішить інакше.

Голосування у Рійгікогу є відкритим. Таємне голосування проводиться у випадках, передбачених Конституцією або Законом про регламент Рійгікогу, лише за обрання чи призначення посадових осіб.

Стаття 73. Акти Рійгікогу приймаються простою більшістю голосів, якщо Конституцією не встановлено інше.

Стаття 74. Члени Рійгікогу мають право звертатися із запитами до Уряду Республіки та його членів, голови ради Банку Естонії, президента Банку Естонії, державного контролера та канцлера юстиції.

[RT I, 27.04.2011, 1 - в силі з 22.07.2011]

Відповідь на запит слід дати на засіданні Рійгікогу протягом двадцяти сесійних днів.

Стаття 75. Винагорода члена Рійгікогу та обмеження на отримання ним інших трудових доходів встановлюються законом, який може бути змінений стосовно Рійгікогу наступного скликання.

Стаття 76. Член Рійгікогу користується недоторканністю. Він може бути притягнутий до кримінальної відповідальності лише за пропозицією канцлера юстиції та за згодою більшості членів Рійгікогу.

Глава V ПРЕЗИДЕНТ РЕСПУБЛІКИ

Стаття 77. Президент Республіки є головою Естонії.

Стаття 78. Президент Республіки:

- 1) представляє Естонську Республіку в міжнародних відносинах;
  - 2) за пропозицією Уряду Республіки призначає та відкликає дипломатичних представників Естонської Республіки, а також приймає вірчі грамоти дипломатичних представників, акредитованих в Естонії;
  - 3) оголошує чергові вибори до Рійгікогу, а також позачергові вибори до Рійгікогу відповідно до статей 89, 97, 105 та 119 Конституції;
  - 4) скликає Рійгікогу нового скликання відповідно до статті 66 Конституції та відкриває його перше засідання;
  - 5) вносить голові Рійгікогу пропозицію про скликання позачергової сесії Рійгікогу відповідно до статті 68 Конституції;
  - 6) проголошує закони відповідно до статей 105 та 107 Конституції та підписує ратифікаційні грамоти;
  - 7) видає укази відповідно до статей 109 та 110 Конституції;
  - 8) ініціює зміну Конституції;
  - 9) призначає кандидата на посаду прем'єр-міністра відповідно до статті 89 Конституції;
  - 10) призначає на посаду та звільняє з посади членів уряду відповідно до статей 89, 90 та 92 Конституції;
  - 11) вносить до Рійгікогу пропозицію про призначення на посаду голови Державного суду, голови ради Банку Естонії, державного контролера та канцлера юстиції;
- [RT I, 27.04.2011, 1 - в силі з 22.07.2011]
- 12) за пропозицією ради Банку Естонії призначає на посаду президента Банку Естонії;
  - 13) за пропозицією Державного суду призначає на посаду суддів;
  - (14) [Частина недійсна - RT I, 27.04.2011, 1 – в силі з 22.07.2011]
  - 15) нагороджує державними нагородами, присвоює військові та дипломатичні звання;
  - 16) очолює державну оборону Естонії;
  - 17) вносить до Рійгікогу пропозиції щодо запровадження військового стану, оголошення мобілізації та демобілізації та запровадження надзвичайного стану відповідно до статті 129 Конституції;
  - 18) у разі агресії, спрямованої проти Естонії, оголошує військовий стан та мобілізацію відповідно до статті 128 Конституції;
- [RT I, 27.04.2011, 1 - в силі з 22.07.2011]
- 19) в порядку амністії звільняє засуджених на їхнє прохання від відбування покарання або пом'якшує покарання;
  - 20) ініціює притягнення до кримінальної відповідальності канцлера юстиції відповідно до статті 145 Конституції.

Стаття 79. Президент Республіки обирається Рійгікогу чи колегією виборців у разі, передбаченому частиною четвертою цієї статті.

Право висунути кандидата на посаду Президента Республіки має щонайменше одна п'ята складу Рійгікогу.

Кандидатом на посаду Президента Республіки може бути висунуто особу віком не менше сорока років, яка є громадянином Естонії з народження.

Президент Республіки обирається таємним голосуванням. Кожен член Рійгікогу має один голос. Обраним вважається кандидат, за якого проголосувала більшість у дві третини складу Рійгікогу. Якщо жоден із кандидатів не набере необхідної більшості голосів, то наступного дня проводиться новий тур голосування. Перед другим туром голосування проводиться нове висунування кандидатів. Якщо у другому турі жоден із кандидатів не набере необхідної більшості голосів, то того ж дня між двома кандидатами, які отримали найбільше голосів, проводиться третій тур голосування. Якщо Президента Республіки не буде обрано у третьому турі голосування, то голова Рійгікогу в місячний термін скликає для обрання Президента Республіки колегію виборців.

Колегія виборщиків складається з членів Рійгікогу та представників зборів місцевих самоврядувань. Кожні збори місцевого самоврядування обирають до колегії виборців як мінімум одного представника, який має бути громадянином Естонії.

Рійгікогу представляє колегії виборців двох кандидатів на посаду Президента, які набрали найбільшу кількість голосів у Рійгікогу. Право висунути кандидата на посаду Президента також має як мінімум двадцять один член колегії виборців.

Колегія виборців обирає Президента Республіки більшістю голосів членів колегії, які брали участь у голосуванні. Якщо у першому турі жоден із кандидатів не виявиться обраним, то того ж дня між двома кандидатами, які отримали найбільшу кількість голосів, проводиться другий тур голосування. Точний порядок обрання Президента Республіки встановлюється Законом про вибори Президента.

Стаття 80. Президент Республіки обирається на посаду на п'ять років. Ніхто не може бути обраний Президентом Республіки більш як на два терміни поспіль.

Чергові вибори Президента Республіки проводяться не раніше ніж за шістьдесят днів і не пізніше ніж за десять днів до закінчення терміну повноважень Президента Республіки.

Стаття 81. При вступі на посаду Президент Республіки приносить перед Рійгікогу наступну присягу народу Естонії: «Вступаючи на посаду Президента Республіки, я (ім'я та прізвище) урочисто клянусь, що буду непохитно відстоювати Конституцію і закони Естонської Республіки, справедливо і неупереджено користуватися цією владою, вірою і правдою виконувати свої обов'язки, докладаючи всіх зусиль і здібностей в ім'я блага народу Естонії та Естонської Республіки».

Стаття 82. Повноваження Президента Республіки припиняються:

- 1) з відходом у відставку;
- 2) з набранням чинності обвинувальним вироком суду щодо нього;
- 3) у разі його смерті.
- 4) із вступом на посаду нового Президента Республіки.

Стаття 83. Якщо Державним судом буде встановлено тривалу нездатність Президента Республіки виконувати свої обов'язки, або якщо він у зазначених законом випадках не може виконувати їх тимчасово, або якщо його повноваження були достроково припинені, його обов'язки тимчасово переходять до голови Рійгікогу.

На час виконання головою Рійгікогу обов'язків Президента Республіки його повноваження як член Рійгікогу припиняються.

Голова Рійгікогу у повноваженнях Президента Республіки без згоди Державного суду не має права оголошувати позачергові вибори до Рійгікогу та відмовлятися від проголошення законів.

Якщо Президент Республіки не може виконувати свої обов'язки протягом більш ніж трьох місяців поспіль, або якщо його повноваження були достроково припинені, то Рійгікогу в чотирнадцятиденний термін обирає нового Президента Республіки відповідно до статті 79 Конституції.

Стаття 84. Зі вступом Президента Республіки на посаду припиняються його повноваження та обов'язки на всіх виборних та номенклатурних посадах; з іншого боку, термін президентства він припиняє свою партійну приналежність.

Стаття 85. Президент Республіки може бути притягнутий до кримінальної відповідальності лише за пропозицією канцлера юстиції та за згодою більшості членів Рійгікогу.

Глава VI

УРЯД РЕСПУБЛІКИ

Стаття 86. Виконавча державна влада належить Уряду Республіки.

Стаття 87. Уряд Республіки:

- 1) реалізує внутрішню і зовнішню політику країни;

- 2) спрямовує та координує діяльність урядових установ;
- 3) організує виконання законів, рішень Рійгікогу та актів Президента Республіки;
- 4) представляє Рійгікогу законопроекти, а також міжнародні договори для їхньої ратифікації та денонсації;
- 5) складає проект державного бюджету та подає його Рійгікогу, організує виконання державного бюджету та подає Рійгікогу звіт про виконання державного бюджету;
- 6) видає постанови та розпорядження на підставі та для виконання законів;
- 7) організує відносини з іншими державами;
- 8) у разі стихійного лиха, катастрофи або з метою припинення поширення інфекційного захворювання оголошує особливе становище у державі чи її частині;
- 9) виконує інші обов'язки, які Конституція та закон відносять до компетенції Уряду Республіки.

Стаття 88. До складу Уряду Республіки входять прем'єр-міністр та міністри.

Стаття 89. Президент Республіки у чотирнадцятиденний термін після відставки Уряду призначає кандидата посаду прем'єр-міністра, якому доручає формування нового уряду.

Кандидат на посаду прем'єр-міністра у чотирнадцятиденний термін з дня отримання доручення сформувавши уряд подає Рійгікогу доповідь про підстави для формування майбутнього уряду, після чого Рійгікогу, не відкриваючи дебатов, відкритим голосуванням приймає рішення про надання кандидату на посаду прем'єр-міністра повноважень на формування уряду.

Кандидат на посаду прем'єр-міністра, який одержав від Рійгікогу повноваження формування уряду, у семиденний термін представляє склад уряду Президенту Республіки, який у триденний термін призначає уряд.

Якщо призначений Президентом Республіки кандидат на посаду прем'єр-міністра не отримає в Рійгікогу більшості голосів "за" або не зможе сформувавши уряд або відмовиться від його формування, то Президент Республіки має право подати у семиденний строк іншого кандидата на посаду прем'єр-міністра.

Якщо Президент Республіки не представить у семиденний строк іншого кандидата на посаду прем'єр-міністра або відмовиться від його подання, або якщо інший кандидат на умовах та у порядку, зазначених у другій та третій частинах цієї статті, не отримає від Рійгікогу повноважень або не зможе сформувавши уряд або відмовиться від його формування, право висунання кандидата на посаду прем'єр-міністра переходить до Рійгікогу.

Рійгікогу висуває кандидата на посаду прем'єр-міністра, який представляє склад уряду Президенту Республіки. Якщо у чотирнадцятиденний термін з дня переходу права висунання кандидата на посаду прем'єр-міністра до Рійгікогу склад уряду не буде представлений Президенту Республіки, Президент Республіки оголошує позачергові вибори в Рійгікогу.

Стаття 90. Зміни у складі призначеного Уряду Республіки провадяться Президентом Республіки на пропозицію прем'єр-міністра.

Стаття 91. Вступаючи на посаду, Уряд Республіки складає присягу перед Рійгікогу.

Стаття 92. Уряд Республіки подає у відставку:

- 1) із скликанням нового складу Рійгікогу;
- 2) у разі відставки чи смерті прем'єр-міністра;
- 3) якщо Рійгікогу виразило недовіру Уряду Республіки чи прем'єр-міністру.

Президент Республіки приймає відставку Уряду Республіки під час вступу на посаду нового уряду.

Стаття 93. Прем'єр-міністр представляє Уряд Республіки та керує його діяльністю.

Прем'єр-міністр призначає двох міністрів, які мають право заміщати прем'єр-міністра за його відсутності. Порядок заміщення встановлює прем'єр-міністр.

Стаття 94. Для впорядкування сфер управління на основі закону будуть створені відповідні міністерства.

Міністр здійснює керівництво Міністерством, вирішує питання, віднесені до його відання, видає на основі та на виконання законів накази та розпорядження, а також виконує інші покладені на нього на основі та відповідно до закону обов'язки.

Якщо міністр тимчасово не може виконувати свої обов'язки через хворобу або інші перешкоди, то прем'єр-міністр на цей час покладає його обов'язки на будь-якого іншого міністра.

За пропозицією прем'єр-міністра Президент Республіки може призначити міністрів, які не керують міністерством.

Стаття 95. При Уряді Республіки діє державна канцелярія під керівництвом державного секретаря. Державного секретаря призначає на посаду та звільняє з посади прем'єр-міністр. Державний секретар бере участь у засіданнях уряду із правом дорадчого голосу.

Державний секретар як керівник державної канцелярії користується тими самими правами, яким наділений законом міністр у питаннях керівництва міністерством.

Стаття 96. Засідання Уряду Республіки є закритими, якщо уряд не вирішить інакше.

Уряд приймає свої рішення на пропозицію прем'єр-міністра або відповідного міністра.

Постанови уряду вважаються дійсними, якщо вони скріплені підписами прем'єр-міністра, відповідного міністра та державного секретаря.

Стаття 97. Рійгікогу може висловити недовіру Уряду Республіки, прем'єр-міністру або міністру постановою, за яку проголосувала більшість складу Рійгікогу.

Питання про висловлення недовіри може бути порушено як мінімум однією п'ятою складу Рійгікогу шляхом подання письмової вимоги на засіданні Рійгікогу.

Питання висловлення недовіри може бути вирішено не раніше, ніж на третій день після його порушення, якщо уряд не наполягає на більш терміновому вирішенні.

У разі висловлення недовіри уряду чи прем'єр-міністру Президент Республіки може протягом трьох днів оголосити позачергові вибори до Рійгікогу за пропозицією уряду.

У разі висловлення недовіри міністру голова Рійгікогу повідомляє про це Президента Республіки, який звільняє міністра з посади.

Питання про висловлення недовіри на тій же підставі може бути знову порушено не раніше, ніж через три місяці з дня голосування з попереднього вотуму недовіри.

Стаття 98. Уряд Республіки може ув'язати прийняття представленого ним Рійгікогу проекту з вотумом довіри.

Голосування може відбутися не раніше, ніж на третій день після ув'язування проекту з вотумом довіри. Якщо проект не буде ухвалено Рійгікогу, то уряд подає у відставку.

Стаття 99. Члени Уряду Республіки не мають права обіймати будь-яку іншу державну посаду, і навіть входити до правління чи рада комерційного підприємства.

Стаття 100. Члени Уряду Республіки можуть брати участь у засіданнях Рійгікогу та його комісій із правом дорадчого голосу.

Стаття 101. Член Уряду Республіки може бути притягнутий до кримінальної відповідальності лише за пропозицією канцлера юстиції та за згодою більшості членів Рійгікогу.

Повноваження члена уряду припиняються з набранням чинності обвинувальним вирокком суду щодо нього.

Глава VII.

ЗАКОНОДАВСТВО

Стаття 102. Закони приймаються відповідно до Конституції.

Стаття 103. Право законодавчої ініціативи мають:

- 1) члени Рійгікогу;
- 2) фракції Рійгікогу;
- 3) комісії Рійгікогу;
- 4) Уряд Республіки;
- 5) Президент Республіки в питанні про зміну Конституції.

Рійгікогу має право на підставі рішення, ухваленого більшістю голосів усього складу, звернутися до Уряду Республіки з пропозицією ініціювати проект, рекомендований Рійгікогу.

Стаття 104. Порядок прийняття законів встановлюється Законом про регламент Рійгікогу.

Виключно більшістю голосів складу Рійгікогу можуть бути ухвалені і змінені такі закони:

- 1) Закон про громадянство;
- 2) Закон про вибори до Рійгікогу;
- 3) Закон про вибори Президента Республіки;
- 4) Закон про вибори до місцевого самоврядування;
- 5) Закон про референдум (всенародне голосування);
- 6) Закон про регламент Рійгікогу і Закон про порядок роботи Рійгікогу;
- 7) Закон про винагороду за працю Президента Республіки і членів Рійгікогу;
- 8) Закон про Уряд Республіки;
- 9) Закон про притягнення до судової відповідальності Президента Республіки і членів Уряду Республіки;
- 10) Закон про культурну автономію національних меншин;
- 11) Закон про державний бюджет;
- 12) Закон про Банк Естонії;

- 13) Закон про Державний контроль;
- 14) Закон про судоустрій і закони про судочинство;
- 15) закони про зовнішні та внутрішні позики, а також майнові зобов'язання держави;
- 16) Закон про надзвичайний стан;
- 17) Закон про державну оборону в мирний час і Закон про державну оборону у воєнний час.

Стаття 105. Рійгікогу має право винести на референдум законопроект або інше питання, що стосується життя держави.

Рішення народу виноситься більшістю голосів учасників референдуму.

Закон, прийнятий на референдумі, негайно проголошується Президентом Республіки. Рішення референдуму є обов'язковим для державних органів.

Якщо законопроект, винесений на референдум, не отримує більшості голосів "за", то Президент Республіки оголошує позачергові вибори до Рійгікогу.

Стаття 106. На референдум не можуть виноситися питання бюджету, податків, фінансових зобов'язань держави, ратифікації та денонсації міжнародних договорів, введення і скасування надзвичайного стану, а також державної оборони.

Порядок проведення референдуму встановлюється Законом про референдум (всенародне голосування).

Стаття 107. Закони проголошуються Президентом Республіки.

Президент Республіки може не проголосити закон, ухвалений Рійгікогу, і в чотирнадцятиденний строк від дати одержання закону повернути його разом з вмотивованим рішенням до Рійгікогу для нового обговорення і рішення. Якщо Рійгікогу знову ухвалить повернутий Президентом Республіки закон без змін, то Президент Республіки або проголошує закон, або звертається до Державного суду з пропозицією визнати закон таким, що суперечить Конституції. Якщо Державний суд визнає закон таким, що відповідає Конституції, то Президент Республіки проголошує закон.

Стаття 108. Закон набирає чинності на десятий день після його опублікування у виданні "Riigi Teataja" ("Державний вісник"), якщо самим законом не встановлено інший строк.

Стаття 109. Якщо Рійгікогу не може зібратися, то в разі нагальної державної необхідності Президент Республіки має право видавати накази, що мають чинність закону та скріплені підписами голови Рійгікогу і прем'єр-міністра.

Як тільки Рійгікогу збирається, Президент Республіки представляє йому накази, і Рійгікогу негайно приймає закон про їхнє затвердження або скасування.

Стаття 110. Наказом Президента Республіки не можуть бути введені в дію, змінені або скасовані Конституція і закони, перераховані в статті 104 Конституції, а також закони, що встановлюють державні податки і державний бюджет.

Глава VIII.

ФІНАНСИ ТА ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ

Стаття 111. Виключне право емісії естонських грошей належить Банку Естонії. Банк Естонії організовує грошовий обіг і забезпечує стабільність національної валюти.

Стаття 112. Банк Естонії діє на підставі закону і є підзвітним Рійгікогу.

Стаття 113. Державні податки, повинності, мита, штрафи і платежі з обов'язкового страхування встановлюються законом.

Стаття 114. Порядок володіння, користування і розпорядження державним майном встановлюється законом.

Стаття 115. На кожний рік Рійгікогу ухвалює закон про бюджет усіх доходів і видатків держави. Уряд Республіки надає Рійгікогу проект державного бюджету не пізніше як за три місяці до початку бюджетного року.

За пропозицією уряду Рійгікогу може прийняти додатковий бюджет протягом бюджетного року.

Стаття 116. До пропозиції про зміну державного бюджету або його проекту, що зумовлює зменшення передбачених ним доходів, збільшення видатків або перерозподіл видатків, ініціатор зобов'язаний долучити фінансові розрахунки, що зазначають джерела доходів, необхідних для покриття видатків.

Рійгікогу не має права анулювати або скорочувати включені до бюджету або проекту бюджету видатки, передбачені іншими законами.

Стаття 117. Порядок складання та прийняття державного бюджету встановлюється законом.

Стаття 118. Прийнятий Рійгікогу державний бюджет набуває чинності з початку бюджетного року. Якщо державний бюджет не буде прийнятий Рійгікогу до початку бюджетного року, то в цьому

випадку дозволяється щомісяця здійснювати видатки в межах до однієї дванадцятої частини видатків попереднього бюджетного року.

Стаття 119. Якщо протягом двох місяців з початку бюджетного року державний бюджет не буде прийнятий Рійгікогу, то Президент Республіки оголошує позачергові вибори до Рійгікогу.

Глава ІХ.

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ТА МІЖНАРОДНІ ДОГОВОРИ

Стаття 120. Порядок відносин Естонської Республіки з іншими державами і міжнародними організаціями встановлюється законом.

Стаття 121. Рійгікогу ратифікує і денонсує договори Естонської Республіки:

- 1) за якими змінюються державні кордони;
- 2) для введення в дію яких необхідно ухвалити, змінити або скасувати закони Естонії;
- 3) за якими Естонська Республіка приєднується до міжнародних організацій або союзів;
- 4) за якими Естонська Республіка бере на себе військові або майнові зобов'язання;
- 5) які передбачають ратифікацію.

Стаття 122. Сухопутний кордон Естонії встановлено Тартуським мирним договором від 2 лютого 1920 року та іншими міждержавними договорами про кордони. Морський кордон і повітряний кордон Естонії встановлюються на підставі міжнародних конвенцій.

Для ратифікації договорів, за якими змінюються державні кордони Естонії, потрібна більшість у дві третини голосів складу Рійгікогу.

Стаття 123. Естонська Республіка не укладає міжнародних договорів, що суперечать Конституції. Якщо закони або інші акти Естонії суперечать ратифікованим Рійгікогу міжнародним договорам, то застосовуються положення міжнародних договорів.

Глава Х.

ДЕРЖАВНА ОБОРОНА

Стаття 124. Громадяни Естонії зобов'язані брати участь в обороні держави на підставах і в порядку, встановленому законом.

Особа, яка з релігійних або моральних міркувань відмовляється від військової служби, зобов'язана пройти альтернативну службу в установленому законом порядку.

Якщо законом в інтересах специфіки служби не встановлено інше, то особи, які перебувають на військовій службі та альтернативній службі, мають усі конституційні права, свободи та обов'язки. Забороняється обмежувати права і свободи, встановлені частинами 3 і 4 статті 8, статтями 11-18, частиною 3 статті 20, статтями 21-28, 32, 33, 36-43, частинами 1 і 2 статті 44, а також статтями 49-51 Конституції. Правовий статус осіб, які перебувають на військовій службі та альтернативній службі, встановлюється законом.

Стаття 125. Особа, яка перебуває на дійсній службі, не має права обіймати іншу виборну або номенклатурну посаду і брати участь у діяльності будь-якої партії.

Стаття 126. Організація державної оборони встановлюється Законом про державну оборону в мирний час і Законом про державну оборону у воєнний час.

Організація Сил оборони та організація державної оборони Естонії встановлюється законом.

Стаття 127. Державну оборону очолює Президент Республіки.

Рада з питань державної оборони при Президентові Республіки є дорадчим органом, склад і завдання якого встановлюються законом.

[RT I, 27.04.2011, 1 - в силі з 22.07.2011]

Стаття 128. Рійгікогу за пропозицією Президента Республіки оголошує воєнний стан, мобілізацію і демобілізацію, а також приймає рішення про використання Сил оборони для виконання міжнародних зобов'язань Естонської держави.

У випадку агресії, спрямованої проти Естонської Республіки, Президент Республіки, не чекаючи рішення Рійгікогу, оголошує воєнний стан і мобілізацію.

[RT I, 27.04.2011, 1 - в силі з 22.07.2011]

Стаття 129. У випадку небезпеки, що загрожує конституційному ладу Естонії, Рійгікогу може за пропозицією Президента Республіки або Уряду Республіки більшістю голосів свого складу оголосити надзвичайний стан в усій державі, але на строк тривалістю не більше трьох місяців.

Порядок введення надзвичайного стану встановлюється законом.

Стаття 130. Під час надзвичайного або воєнного стану в інтересах державної безпеки та громадського порядку, у випадках і порядку, передбаченому законом, права і свободи осіб можуть бути обмежені, і на них можуть бути покладені обов'язки. Не можуть бути обмежені права і свободи, встановлені

статтями 8, 11-18, частиною 3 статті 20, статтями 22, 23, частинами 2 і 4 статті 24, статтями 25, 27, 28, частиною 2 статті 36, статтями 40, 41, 49 і частиною 1 статті 51 Конституції.

Стаття 131. Під час надзвичайного або воєнного стану не проводяться вибори до Рійгікогу, вибори Президента Республіки, вибори до представницьких зборів місцевих самоврядувань, а також не припиняються їхні повноваження.

Повноваження Рійгікогу, Президента Республіки та представницьких зборів місцевих самоврядувань подовжуються, якщо вони закінчилися би під час надзвичайного чи воєнного стану або протягом трьох місяців з дати припинення надзвичайного чи воєнного стану. У цих випадках нові вибори оголошуються протягом трьох місяців з дня припинення надзвичайного або воєнного стану.

Глава XI.

ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ

Стаття 132. Державний контроль у своїй діяльності є незалежним державним органом, що здійснює контроль за господарською діяльністю.

Стаття 133. Державний контроль перевіряє:

- 1) господарську діяльність державних установ, державних підприємств та інших державних організацій;
- 2) використання і збереження державного майна;
- 3) використання і розпорядження державним майном, переданим у володіння місцевих самоврядувань;
- 4) господарську діяльність тих підприємств, у яких держава має більш як половину голосів, визначених частками чи акціями, або тих підприємств, кредити чи виконання договірних зобов'язань яких гарантуються державою;

Стаття 134. Державним контролем керує державний контролер, якого призначає на посаду і звільняє з посади Рійгікогу за пропозицією Президента Республіки.

Строк повноважень державного контролера становить п'ять років.

Стаття 135. Державний контролер подає Рійгікогу огляд використання та збереження державного майна за попередній бюджетний рік одночасно з обговоренням у Рійгікогу звіту про виконання державного бюджету.

Стаття 136. Державний контролер може брати участь у засіданнях Уряду Республіки з правом дорадчого голосу з питань, що входять до сфери його обов'язків.

Як керівник свого відомства державний контролер користується тими самими правами, якими за законом наділений міністр як керівник міністерства.

Стаття 137. Організація діяльності Державного контролю встановлюється законом.

Стаття 138. Державний контролер може бути притягнутий до кримінальної відповідальності лише за пропозицією канцлера юстиції та за згодою більшості членів Рійгікогу.

Глава XII.

КАНЦЛЕР ЮСТИЦІЇ

Стаття 139. Канцлер юстиції у своїй діяльності є незалежною посадовою особою, яка здійснює нагляд за відповідністю Конституції та законам правотворчих актів законодавчої та виконавчої державної влади і місцевих самоврядувань.

Канцлер юстиції здійснює аналіз пропозицій, внесених йому з метою зміни законів, прийняття нових законів, а також пропозицій, що стосуються роботи державних установ, і за потреби подає Рійгікогу доповідь.

У випадках, передбачених статтями 76, 85, 101, 138 і 153 Конституції, канцлер юстиції вносить до Рійгікогу пропозицію про притягнення до кримінальної відповідальності члена Рійгікогу, Президента Республіки, члена Уряду Республіки, державного контролера, голови Державного суду або члена Державного суду.

Стаття 140. Канцлер юстиції призначається Рійгікогу на посаду на сім років за пропозицією Президента Республіки.

Суддя може бути відсторонений від посади лише за рішенням або вироком суду.

Стаття 141. У питаннях керівництва своєю канцелярією канцлер юстиції користується тими ж правами, якими згідно із законом наділений міністр у питаннях керівництва міністерством.

Канцлер юстиції може брати участь у засіданнях Рійгікогу та Уряду Республіки з правом дорадчого голосу.

Стаття 142. Якщо канцлер юстиції дійде висновку, що правотворчий акт законодавчої чи виконавчої державної влади або місцевого самоврядування суперечить Конституції або закону, він пропонує

органу, який прийняв цей акт, у двадцятиденний строк привести його у відповідність до Конституції або закону.

Якщо протягом двадцяти днів акт не буде приведено у відповідність до Конституції або закону, канцлер юстиції вносить до Державного суду пропозицію визнати цей акт недійсним.

Стаття 143. Один раз на рік канцлер юстиції представляє Рійгікогу огляд відповідності Конституції і законам правотворчих актів законодавчої та виконавчої державної влади і місцевих самоврядувань.

Стаття 144. Правовий статус канцлера юстиції та розпорядок роботи його канцелярії встановлюються законом.

Стаття 145. Канцлер юстиції може бути притягнутий до кримінальної відповідальності лише за пропозицією Президента Республіки та за згодою більшості членів Рійгікогу.

Глава XIII.

СУД

Стаття 146. Правосуддя здійснюється тільки судом. Суд є незалежним у своїй діяльності і здійснює правосуддя відповідно до Конституції та законів.

Стаття 147. Судді призначаються на посаду довічно. Підстави і порядок звільнення суддів з посади встановлюються законом.

Суддя може бути відсторонений від посади лише за рішенням або вироком суду.

За винятком передбачених законом випадків, судді не можуть обіймати жодних інших виборних або номенклатурних посад.

Гарантії незалежності та правовий статус суддів встановлюються законом.

Стаття 148. До судової системи входять:

- 1) повітові, міські та адміністративні суди;
- 2) окружні суди;
- 3) Державний суд.

Утворення спеціальних судів для розгляду судових справ деяких категорій встановлюється законом.

Створення надзвичайних судів заборонено.

Стаття 149. Повітові, міські та адміністративні суди є судами першої інстанції.

Окружні суди є судами другої інстанції, і вони розглядають рішення судів першої інстанції в апеляційному порядку.

Державний суд є вищою судовою інстанцією держави, що розглядає судові рішення в касаційному порядку. Державний суд одночасно є судом конституційного нагляду.

Судоустрій і порядок судочинства встановлюються законом.

Стаття 150. Канцлер юстиції призначається Рійгікогу на посаду на сім років за пропозицією Президента Республіки.

Члени Державного суду призначаються на посаду Рійгікогу за пропозицією голови Державного суду.

Інші судді призначаються на посаду Президентом Республіки за пропозицією Державного суду.

Стаття 151. Порядок організації представництва, захисту, державного обвинувачення і нагляду за законністю в судочинстві встановлюється законом.

Стаття 152. Суд під час розгляду судової справи не застосовує жодних законів чи інших правових актів, що суперечать Конституції.

Державний суд визнає недійсним будь-який закон чи інший правовий акт, якщо він суперечить положенням і змісту Конституції.

Стаття 153. У період перебування на посаді суддя може бути притягнутий до кримінальної відповідальності тільки за пропозицією Державного суду за згодою Президента Республіки.

Голова і члени Державного суду можуть бути притягнуті до кримінальної відповідальності лише за пропозицією канцлера юстиції та за згодою більшості членів Рійгікогу.

Глава XIV.

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

Стаття 154. Вирішенням усіх питань місцевого життя та його устроєм займаються місцеві самоврядування, які діють самостійно на підставі законів.

Обов'язки на місцеве самоврядування можуть бути покладені тільки на підставі закону або за угодою з місцевим самоврядуванням. Витрати, пов'язані з виконанням державних обов'язків, покладених законом на місцеве самоврядування, покриваються за рахунок державного бюджету.

Стаття 155. Одiniцями місцевого самоврядування є волості та міста.

Інші одиниці місцевого самоврядування можуть утворюватися на підставах і в порядку, встановленому законом.

Стаття 156. Представницькими зборами місцевого самоврядування є збори, що обираються на вільних виборах строком на чотири роки. Період повноважень зборів може бути скорочений законом у зв'язку з об'єднанням чи поділом одиниць місцевого самоврядування або непрацездатністю зборів. Вибори є загальними, рівними та прямими. Голосування проводиться таємно.

[РТ I 2003, 29, 174 - в силі з 17.10.2005]

На виборах до зборів місцевого самоврядування на умовах, передбачених законом, правом голосу володіють особи, які постійно проживають на території цього самоврядування і досягли щонайменше шістнадцятирічного віку.

[РТ I, 15.05.2015, 1 - в силі з 13.08.2015]

Стаття 157. Місцеве самоврядування має самостійний бюджет, засади та порядок формування якого встановлюються законом.

Місцеве самоврядування за законом має право встановлювати і збирати податки, а також накладати повинності.

Стаття 158. Не дозволяється змінювати межі одиниць місцевого самоврядування, не заслухавши точки зору відповідних місцевих самоврядувань.

Стаття 159. Місцеві самоврядування мають право утворювати спілки і спільні установи разом з іншими місцевими самоврядуваннями.

Стаття 160. Організація роботи місцевих самоврядувань і нагляд за їхньою діяльністю встановлюються законом.

Глава XV.

ЗМІНА КОНСТИТУЦІЇ

Стаття 161. Право бути ініціатором зміни Конституції мають щонайменше одна п'ята частина складу Рійгікогу і Президент Республіки.

Питання про зміну Конституції не може бути порушене і Конституція не може бути змінена в період дії надзвичайного або воєнного стану.

Стаття 162. Глава I Конституції "Загальні положення" і глава XV "Зміна Конституції" можуть бути змінені тільки референдумом.

Стаття 163. Конституція може бути змінена законом, прийнятим:

- 1) на референдумі;
- 2) двома складами Рійгікогу поспіль;
- 3) Рійгікогу як невідкладне питання.

Обговорення законопроекту про зміну Конституції проводиться Рійгікогу в трьох читаннях, при чому між першим і другим читаннями має бути перерва тривалістю щонайменше три місяці, а перерва між другим і третім читаннями - щонайменше один місяць. Спосіб зміни Конституції вирішується на третьому читанні.

Стаття 164. Для винесення проекту закону про зміну Конституції на референдум потрібна більшість у розмірі трьох п'ятих голосів складу Рійгікогу. Референдум проводиться не раніше, ніж через три місяці з дня ухвалення відповідного рішення в Рійгікогу.

Стаття 165. Щоб змінити Конституцію двома складами Рійгікогу поспіль, проект закону про зміну Конституції повинен отримати підтримку більшості членів Рійгікогу.

Якщо наступний склад Рійгікогу в першому читанні більшістю в розмірі трьох п'ятих голосів своїх членів без змін прийме проект закону про зміну Конституції, який здобув підтримку більшості попереднього складу, то закон про зміну Конституції вважається прийнятим.

Стаття 166. Рішення щодо розгляду проекту закону про зміну Конституції як невідкладного питання приймається Рійгікогу більшістю в розмірі чотирьох п'ятих голосів його членів. Закон про зміну Конституції ухвалюється в такому разі більшістю в розмірі двох третин голосів складу Рійгікогу.

Стаття 167. Закон про зміну Конституції проголошується Президентом Республіки і набуває чинності в термін, встановлений самим законом, але не раніше, ніж через три місяці після проголошення.

Стаття 168. Зміна Конституції з того самого питання не може бути порушена протягом одного року з дня відхилення відповідного законопроекту на референдумі або в Рійгікогу.